Το πρόσωπο και η «διόρθωση του φύλου» (Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 16 Οκτωβρίου, 2017

Τό νομοσχέδιο μέ τίτλο «Νομική Ἀναγνώριση τῆς Ταυτότητας τοῦ Φύλου» πού συζητήθηκε ἔντονα τόν τελευταῖο καιρό καί ψηφίσθηκε ἀπό τήν Βουλή τῶν Ἑλλήνων, καί μετά τήν ὑπογραφή ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τήν δημοσίευσή του στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως θά εἶναι νόμος τοῦ Κράτους, ἔχει πολλά σημεῖα τά ὁποῖα δέχονται κριτική ἀπό θεολογικῆς, ἀνθρωπολογικῆς καί ψυχολογικῆς πλευρᾶς.

Παρά τό ὅτι ἔχει γίνει κριτική ἀπό πολλούς στό νομοσχέδιο αὐτό, ἐν τούτοις δέν ἔχει ἐντοπισθῆ ἕνα ἐνδιαφέρον σημεῖο, γιά τό ὁποῖο θά ὑπογραμμισθοῦν ἐδῶ τά δέοντα μέ σύντομο τρόπο, ἐννοῶ τήν «φιλοσοφία» τοῦ νομοσχεδίου.

Σέ κάθε νομοσχέδιο πού εἰσάγεται πρός ψήφιση στήν Βουλή γιά νά γίνη νόμος τοῦ Κράτους, στά πρῶτα ἄρθρα δίνονται οἱ ἀπαραίτητοι ὁρισμοί, οἱ ὁποῖοι, ὅπως καί ὅλα τά ἄλλα ἄρθρα πού ἀκολουθοῦν, ἑρμηνεύονται ἀπό τήν «Αἰτιολογική Ἔκθεση» πού τό συνοδεύει.

Νομίζω, λίγοι διάβασαν προσεκτικά ὅλο τό νομοσχέδιο μέ τίς ὑπογραφές τῶν Ὑπουργῶν καί ἴσως ἐλάχιστοι διάβασαν τήν «Αἰτιολογική Ἔκθεση». Ἔτσι, πολλοί ὁμίλησαν χωρίς οὐσιαστική γνώση τοῦ νομοσχεδίου, ἴσως ἀρκέσθηκαν σέ ἀναλύσεις ἄλλων, γι’ αὐτό καί ἀστόχησαν στούς λόγους τους. Γιά παράδειγμα στό νομοσχέδιο δέν γινόταν λόγος γιά «ἀλλαγή φύλου», ἀλλά γιά «διόρθωση τοῦ καταχωρισμένου φύλου».

Ἐκεῖνο ὅμως πού μέ ἐνδιαφέρει στό κείμενό μου αὐτό εἶναι οἱ ὁρισμοί πού δίνονται στό νομοσχέδιο γιά τήν «ταυτότητα τοῦ φύλου» καί τήν «διόρθωση τοῦ καταχωρισμένου φύλου» καί τήν ὅλη «φιλοσοφία» του. Αὐτό εἶναι γιά μένα γεγονός ἰδιαίτερης σημασίας.

Κατ’ ἀρχάς, στό νομοσχέδιο αὐτό συνεχῶς γίνεται λόγος γιά τό «πρόσωπο» καί τά «δικαιώματα τοῦ προσώπου». Παρατήρησα τίς λέξεις καί τίς φράσεις: «πρόσωπο»• «τό πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στό σεβασμό τῆς προσωπικότητάς του μέ βάση τά χαρακτηριστικά φύλου του», τό ὁποῖο ὅμως πρέπει νά διορθωθῆ• «ἡ ταυτότητα φύλου» μέ τά χαρακτηριστικά πού «ἀντιστοιχοῦν στήν βούληση τοῦ προσώπου»• «τό πρόσωπο μπορεῖ νά ζητήσει τή διόρθωση τοῦ καταχωρισμένου φύλου του, ὥστε αὐτό

νά ἀντιστοιχεῖ στή βούληση»• τά «δικαιώματα, ὑποχρεώσεις καί κάθε εἴδους εὐθύνη τοῦ προσώπου». Αὐτό σημαίνει ὅτι ὅλο τό νομοσχέδιο στηρίζεται στό πρόσωπο, τήν βούληση τοῦ προσώπου καί τά δικαιώματα τοῦ προσώπου.

Ἐπίσης, στήν «Αἰτιολογική Ἔκθεση» γίνεται λόγος γιά τά «διεμφυλικά πρόσωπα (τρανσέξουαλ, τράνς)»• γιά «μιά μεγάλη ὑστέρηση στήν ἀπόλαυση τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν διεμφυλικῶν προσώπων»• γιά «τόν ἰδιαίτερα προσβλητικό ἀκρωτηριασμό τοῦ προσώπου», ὅταν «παρακολουθῆται ἀπό ψυχίατρο» καί ὅταν «ἔχει ὑποβληθεῖ σέ χειρουργική ἐπέμβαση μέ πλήρη ὁριστική ἐπικράτηση τοῦ ἀντιθέτου ἀπό τό βιολογικό του φύλο»• γιά τό «ὅτι τό πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στόν σεβασμό τῆς προσωπικότητάς του μέ βάση τά χαρακτηριστικά τοῦ φύλου του», τό ὁποῖο φύλο πρέπει νά «διορθωθῆ»• «ὁ ἐσωτερικός καί προσωπικός τρόπος μέ τόν ὁποῖο τό ἴδιο τό πρόσωπο βιώνει τό φύλο του»• «τά βιολογικά χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου»• «γιά μεσοφυλικό ἄτομο»• γιά «τό πρόσωπο» πού αἰσθάνεται τή «δυσφορία τοῦ γένους»• γιά «τή βούληση τοῦ προσώπου», «τά δικαιώματα τοῦ κάθε προσώπου» καί ἄλλες παρόμοιες ἐκφράσεις. Ἑπομένως, καί στήν «Αἰτιολογική Ἔκθεση» τονίζονται οἱ ὅροι πρόσωπο, βούληση τοῦ προσώπου, δικαιώματα τοῦ προσώπου.

Θά σχολιάσω τούς τρεῖς αὐτούς ὅρους.

Πρῶτον. Διαβάζοντας τό νομοσχέδιο καί τήν «Αἰτιολογική Ἔκθεση» παρατηρῶ ὅτι ἀποφεύγεται ἐπιμελῶς ἡ λέξη «ἄνθρωπος» καί δίνεται σημασία στήν λέξη «πρόσωπο» μέ τά χαρακτηριστικά βεβαίως τοῦ γένους ἤ τοῦ φύλου του, τό ὁποῖο ὅμως πρέπει νά «διορθωθῆ». Αὐτό δέν εἶναι οὔτε τυχαῖο οὔτε ἀθῶο.

Πρόκειται γιά μιά ἐπιμελῆ προσπάθεια παράκαμψης τῆς λέξης ἄνθρωπος, μέ ὅλη τήν βιβλική καί παραδοσιακή σημασία τοῦ ὅρου, καί τήν ἀντικατάστασή της μέ τήν λέξη πρόσωπο, πού μπορεῖ νά ἀποδοθῆ καί μέ τήν λέξη «περσόνα», ὅπως λέγεται στόν προφορικό ἤ γράφεται στόν γραπτό λόγο, καί νά ἐξυπηρετοῦνται ἄλλοι σκοποί. Αὐτό δέν εἶναι ἄσχετο μέ τό ὅτι τά λεγόμενα «διεμφυλικά πρόσωπα» ἤ «ἄτομα» χρησιμοποίησαν κατά κόρον τήν λέξη πρόσωπο μέ τήν ὅλη φιλοσοφική του σημασία καί τήν ἰδιαιτερότητα.

Δεύτερον. Αὐτό συνδέεται μέ τόν ὑπερτονισμό τῆς «βούλησης τοῦ προσώπου». Ὅσο ὁμιλοῦν γιά τήν βούληση καί τήν ἐλευθερία τοῦ προσώπου, ὑποτιμοῦν τήν φύση, τήν ὁποία θεωροῦν ἀναγκαστική, ἀφοῦ δημιουργεῖ ἀνελευθερία, «δυσφορία», «βία». Μέ αὐτήν τήν ἔννοια θεωρεῖται, ὅπως ἔχει γραφῆ ἀπό ἀνθρώπους αὐτῆς τῆς νοοτροπίας, ὅτι καί ὁ γάμος, ὅπως τόν γνωρίζουμε καί ὅπως λειτουργεῖ μέ τόν τρόπο ἐκφράσεως τῶν δύο φύλων –ἀρσενικοῦ καί θηλυκοῦ– καί τήν γέννηση τῶν παιδιῶν, θεωρεῖται ὡς μιά «ἀναγκαιότητα τοῦ ἐνστίκτου», πράγμα πού δεσμεύει ἤ καταργεῖ τήν «ἐλευθερία τοῦ προσώπου». Ὁπότε, ἡ «διόρθωση τοῦ φύλου» συνδέεται, κατ’ αὐτούς, μέ τήν «ἐλευθερία τοῦ προσώπου».

Στήν προοπτική αὐτή ὑπάγεται ἡ σχολαστική θεωρία περί τῆς «βουλήσεως τοῦ προσώπου», ὁ γερμανικός ἰδεαλισμός μέ τήν «ἐλευθερία τοῦ προσώπου», ἀλλά καί ἡ ὅλη φιλοσοφία τοῦ βολονταρισμοῦ (βουλησιοκρατίας) καί τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου.

Νά θυμίσω τίς φιλοσοφικές ἀπόψεις τοῦ Κάντ γιά τήν ἀπόλυτη ἀξία τοῦ προσώπου καί τήν αὐτονομία του, πού εἶναι ἡ βάση τῆς «ὑπερβατολογικῆς ἀρχῆς» του, ἡ ὁποία δέν ἀσχολεῖται μέ τά ἀντικείμενα, ἀλλά μέ τόν τρόπο γνώσης τῶν ἀντικειμένων ἀπό τόν καθένα, καθώς ἐπίσης καί γιά τήν «ὑπερβατολογική ἐλευθερία», ἡ ὁποία λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα «ἀπό τόν μηχανισμό τῆς φύσης», ὅπως ἔχουν ἀναλύσει πολλοί σύγχρονοι θεολόγοι, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ π. Νικόλαος Λουδοβῖκος καί ὁ Γεώργιος Παναγόπουλος.

Τρίτον. Μέσα σέ αὐτήν τήν νοοτροπία ὑπάγεται καί ἡ συχνά τονιζόμενη σήμερα ἄποψη περί τῶν «δικαιωμάτων τοῦ προσώπου». Ἀφοῦ τό πρόσωπο εἶναι ἐλεύθερο, ἀπαλλαγμένο «ἀπό τήν ἀναγκαιότητα τῆς φύσης», ἀλλά καί τήν ἀναγκαιότητα τοῦ φύλου, σημαίνει ὅτι ἔχει τό δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς καί τοῦ φύλου του. Ἔτσι, γίνεται κατανοητό ὅτι ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τό δικαίωμα τοῦ προσώπου λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα ἀπό τίς συνέπειες καί τίς εὐθύνες τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἰδιαιτέρου φύλου μέ τήν σύλληψη καί τήν γέννηση τῶν παιδιῶν.

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἔλεγε ὅτι ἕνα ἀπό τά προβλήματα πού θά ἀπασχολήσουν τήν ὀρθόδοξη θεολογία καί τήν Ἐκκλησία στήν ἐποχή μας καί τήν ἐποχή πού ἔρχεται εἶναι τό θέμα τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσώπου ἤ τοῦ ἀνθρώπου. Φυσικά, δέν ἐννοοῦμε τά δικαιώματα πού ἔχει ὁ καθένας στήν παιδεία, τήν ὑγεία, τήν κοινωνική ζωή κλπ., ἀλλά τόν τονισμό τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων μέ τήν παράλληλη καταστρατήγηση «τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ» στήν ζωή μας, καί τήν βίωση τῆς ἀπόλυτης «ἐλευθερίας» ὡς πρός τίς εὐαγγελικές ἐντολές.

Συνεπῶς, ὁ ὑπερβολικός τονισμός τῆς ἔννοιας τοῦ προσώπου μέ τήν βούληση τοῦ προσώπου καί τά δικαιώματά του καί στό θέμα τῶν «διεμφυλικῶν προσώπων», στό ὁποῖο ἐκμηδενίζονται οἱ διαφορές τῶν φύλων, πού εἶναι ἡ βάση τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, δέν εἶναι τόσο ἀθῶος ἀπό θεολογικῆς καί ἀνθρωπολογικῆς πλευρᾶς, ἀλλά κρύβει κάποιες σκοπιμότητες, πολιτικές καί θεολογικές.

Μοῦ ἔκανε δέ ἰδιαίτερη ἐντύπωση ὅτι κατά τήν συζήτηση πού ἔγινε τίς ἡμέρες αὐτές πού ψηφιζόταν τό νομοσχέδιο αὐτό στήν Βουλή, οἱ ἐκκλησιαστικοί παράγοντες πού ἀσχολήθηκαν μέ τήν κριτική τοῦ νομοσχεδίου δέν ὑποψιάσθηκαν καθόλου αὐτήν τήν βάση στήν ὁποία στηρίζεται τό νομοσχέδιο, μάλιστα δέ μερικοί πού ἄσκησαν κριτική στό νομοσχέδιο, τό ἔκαναν μέ βάση τήν «θεολογία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου», χωρίς νά καταλάβουν ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτόν ἐκφράζουν τήν ἴδια νοοτροπία καί ἐμπλέκονται στήν ἴδια φιλοσοφική καί θεολογική προοπτική.

Θέλω νά διευκρινίσω ὅτι γράφοντας τά ἀνωτέρω γιά τήν λεγόμενη «διόρθωση τοῦ φύλου», δέν ἐννοῶ τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού ὑπάρχουν προβλήματα ἀπό βιολογικῆς πλευρᾶς, τά ὁποῖα προέρχονται ἀπό τίς ὁρμόνες, γιά τίς ὁποῖες ἤδη ὑπάρχει ἡ σχετική νομοθεσία, οὔτε ἐννοῶ τίς ψυχολογικές καί κοινωνικές καταστάσεις πού δημιουργοῦν τήν λεγόμενη «ταυτότητα τοῦ φύλου» καί τήν «διαταραχή τοῦ φύλου», πού περνοῦν πολλοί στήν μικρή τους ἡλικία καί ἀντιμετωπίζονται μέ μιά καλή ἀγωγή καί παιδεία. Κυρίως ἐννοῶ τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού τέτοιες συμπεριφορές ὀφείλονται σέ διάφορες φιλοσοφικές καί ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, οἱ ὁποῖες συνδέονται μέ τόν ὑπερβολικό τονισμό τῆς ἐλευθερίας καί τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσώπου.

Νομίζω ὅτι ἀπό πλευρᾶς ὀρθοδόξου θεολογίας πρέπει νά εἴμαστε πολύ προσεκτικοί ὡς πρός τήν καθιέρωση τέτοιων νέων ἐκφράσεων, ὅπως «ἐλευθερία καί δικαιώματα τοῦ προσώπου», «βούληση τοῦ προσώπου», «κοινωνία τῶν προσώπων», «ἐλευθερία ἀπό τήν ἀναγκαιότητα τοῦ ἐνστίκτου» κλπ., οἱ ὁποῖες ἐφράσεις κρύβουν διάφορες ἐπικίνδυνες σκοπιμότητες, φιλοσοφικές, θεολογικές καί πολιτικές.

Εἶναι βασική θεολογική ἀρχή ὅτι ἡ ἐλευθερία βιώνεται μέσα ἀπό τήν ἔκφραση τῆς ἀγάπης ὡς κενωτικῆς προσφορᾶς, καί μέσα ἀπό τήν κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεάνθρωπο Χριστό, ὅπως ἐκφράζεται μέσα στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, μέ τήν μυστηριακή καί εὐαγγελική ζωή, πού εἶναι πρόγευση τῆς ἐσχατολογικῆς ζωῆς, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θά ζοῦν ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

Τέλος, ὀφείλω νά σημειώσω τήν σημαντική διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ γιά τήν ὑπέρβαση τῶν πέντε «διαιρέσεων». Συγκεκριμένα, ὁ ἅγιος Μάξιμος γράφει ὅτι ὁ Ἀδάμ ἀπέτυχε νά ὑπερβῆ τίς «πέντε διαιρέσεις» ἤ ἀντιθέσεις ἤτοι μεταξύ ἀκτίστου καί κτιστῆς φύσεως, νοητῶν καί αἰσθητῶν, οὐρανοῦ καί γῆς, παραδείσου καί οἰκουμένης, ἄρρενος καί θήλεος. Αὐτή ἡ ὑπέρβαση τῶν διαιρέσεων-ἀντιθέσεων ἔγινε μέ τόν Νέο καί Ἔσχατο Ἀδάμ, δηλαδή τόν Χριστό, μέ τήν ἐνανθρώπησή Του, καί ἔτσι ὁ ἄνθρωπος πού συνδέεται μέ τόν Χριστό στήν Ἐκκλησία, τό Σῶμα Του, μέ τήν εὐαγγελική καί μυστηριακή ζωή, ὑπερβαίνει αὐτές τίς διακρίσεις πού ὑπάρχουν στόν κόσμο καί ζῆ τήν πραγματική ἐλευθερία. Ὅλα τά ἄλλα εἶναι καταστάσεις τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

Ὀκτώβριος 2017

(Πηγή: Ἱερὰ Μητρόπολις Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου*)*